

194118

DR I. BORDEA

Din Mărețele Zile ale Neamului

„Unirea” în Ardeal

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BUCUREȘTI

—
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. SFÊTEA

62-64, CALA MOȘILOR, 62-64

1919

62710

Prețul Lei 2

DR I. BORDEA

Din Mărețele Zile ale Neamului

„Unirea” în Ardeal

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. SFETEA

62-64, CALEA MOȘILOR, 62-64

1919

Memoriei scumpe

a

*Acelora cari si-au jertfit viața pentru
infăptuirea României Mari,
închin cu sfințenie această lucrare.*

AUTORUL

În desfășurarea istoriei lumii nici odată nu s'au răsbunat mai cumplit păcatele și nelegiuirile săvârșite în cursul vremurilor de anumite dinastii și popoare ca în acest înfiorător război.

Tot ceea ce voința Habsburgilor și a marelui ramure din tulpina Hohenzollerilor, tot ceea ce diplomația acestor dinastii prin forță și minciună în mod artificial a creiat, într'oa clipă totul s'a năruit.

Acei cari au fost îngenunchiați de trufașii Unguri, în picioare s'au sculat, iar nelimitata îngâmfare bulgărească în abis s'a prăbușit.

Omul de mult bolnav din orient, un fel de cadavru ambulant, și-a dat obștescul sfârșit și Turcia europeană nu mai există.

Nelegiuirile comise de țări și de camarila țaristă și condensate în cursul veacurilor, se răzbună abia acum. Aspectul acestei drame este înfiorător, și cu toate acestea nici odată nu va putea acoperi suferințele atâtor sute de mii de suflete nevinovate, și nici în parte păcatele săvârșite de nobilimea rusă, nu pot fi ispășite de urmașii ei, prin chinurile ce le îndură astăzi.

Mai presus de voința și alcătuirea minții omenesci este ceva dumnezeesc, ceva de care cei trufași nu voesc să țină seama și acest ceva îndrumază soarta grupurilor de indivizi și a popoarelor.

Intovărășitu-sau trufașii conducători ai mozaicului stat artificial creat sub numele de monarchia Austro-Ungară, cu prea îngâmfății supra-oameni ai imperiului german și și-au luat drept anexe pe orgoliosul bulgar, care cu mândrie se numea prusacul din orient și pe nenorocitul de Turc, care în tembelismul lui trăia numai cu amintirea trecutului și au deslănțuit războiul lumii, pentru ca prin foc și sabie să îngenunchieze tot ceea ce era străin de ei și pe ruinele lumii vechi să se ridice, iar din râurile de sânge ce l'au făcut să curgă, să-și sature setea lor bestială, pentru că numai astfel puteau fi tipul cel mai reprezentativ al supra-oamenilor

În fața acestui puhoiu cotropitor lumea întreagă s'a pus pe lucru, ca să stavilească valurile turbate, așa ca pe viitor să nu mai poată fi primejdioase.

Rugi înălțau spre cer popoarele subjugate și cereau dreptate. Nu se poate, își ziceau cei de veacuri năpăstuiți, ca din acest cataclism din râurile de sânge vărsate, să nu răsară o altă orânduială, și să nu renască o nouă lume.

Mergeți, mergeți scumpi copii și vă bateți pentru blăstămata pajură, căci așa ați jurat, dar să dea bunul D-zeu să fiți bătuți, ziceau Românii din Ardeal, și cu ei la fel glăsuiau toate națiunile subjugate, îngenunchiate și amenințate cu exterminarea de sălbaticii stăpânilori.

Dar în Rusia țaristă câte rugi pentru desrobirea zecilor de popoare nu se vor fi ridicat către cer, și cu colosul de la nord a început prăbușirea.

Să părea la un moment dat că prăbușirea Rusiei va înăbuși spiritul de dreptate pentru celelalte popoare și că lumea mult așteptată nu va putea răsară din această mare prefacere. Dar tocmai în aceea este timpuri de multă descurajare crăpa temeliei

monarchiei, trosniau grinzile și în abisul deschis se prăvălea polițistul stat Austro-Ungar.

Să simțea aceasta tot mai mult și fiecare națiune căuta să se salveze cu o clipă mai de vreme. Preparativele de salvare foarte discrete la început, au ajuns a fi cunoscute de toți, căci în ziua de 31 Octombrie st. n. din fericitul an 1918, ca și când ar fi fost o pregătire extraordinară în întreaga monarhie Austro-Ungară, pe câmpul de bătaie și în interiorul țării, mult așteptata revoluție a izbucnit deodată.

Ostașii, cari de 4 ani de zile luptau pentru o cauză străină și o patrie ce nu mai era a lor, au depus armele pe câmpiile de luptă și au declarat solemn, că nu se mai bat. Armata din zona internă a făcut la fel și monarhia rămasă fără apărare în afară și fără pază înlăuntru, s'a prăbușit.

Inceputul sfârșitului era evident. Guvernele s'au schimbat, națiunile și-au ridicat fruntea în sus și în parlamentul din Buda-Pesta inimosul luptător *D-rul A. Vaida-Voivod*, cu energia ce'l caracterizează, a făcut cunoscuta declarație, cum că de aci înainte națiunea română din Transilvania, Banat și din Ungaria, înțelege să dispună singură de soarta ei.

Concomitent cu aceasta Români de prin satele și orașele lor au început să și facă singuri rânduială.

În fiecare oraș s'a alcătuit un consiliu național, compus din tot ceea ce Români aveau mai select.

În centrele mai mici deasemenea s'au format consilii naționale, consilii subordonate celui din capitala județului. Pe lângă aceste consilii s'au format pentru paza ordinii publice gardele naționale, formate mai mult de cătane întoarse de pe fronturile de luptă; aceste cătane însă purtau la chipiu în

locul pajurei perfide tricolorul nostru, iar gulerul era împodobit cu panglică tricoloră.

Cazărmile de honvezi (armata națională ungrească) erau ocupate acum de flăcăii noștri, cari de data aceasta serviau cauza neamului lor, iar deasupra cazarmelor ungurești falnic fâlfâia drapelul românesc. Garda națională odată formată cu comandanții ei, depunea jurământul următor în fața consiliului național:

„Jurăm pe atot-puternicul și atot-știutorul Dumnezeu și pe sfânta cruce, că vom păzi disciplina și ordinea bună, că vom împlini fără șovăire toate poruncile consiliului național român. Ne supunem numai poruncilor comandanților și ofițerilor noștri români, numiți din partea consiliului național român. Numai acestui consiliu îi recunoaștem dreptul de a ne da porunci în numele națiunii române. Poruncile consiliului nostru național le vom împlini cu cea mai mare însuflețire ziua și noaptea, pe orice vreme și între orice împrejurări ca fii credincioși și cinstiți ai națiunii române. Așa să ne ajute Dumnezeu“.

Sub-ordonate consiliului național local aceste garde păziau ordinea publică.

Toate consiliile naționale la rândul lor erau subordonate marelui consiliu național român din Arad, for suprem, ce a înlocuit comitetul național, comitet ce s'a dizolvat după izbucnirea revoluției.

Un alt fenomen destul de interesant este următorul:

După izbucnirea revoluției României au dezarmat pe jandarmi și i-au trimes din satele lor.

Tuturor pretorilor și mai tuturor notarilor li s'a pus în vedere, ca să părăsească localitatea și aceiași măsură a fost luată și față de streinii, cari mână în mână cu organele administrative ungurești, au asuprit pe Români.

Toate magaziiile și depozitele armatei au fost devastate și distruse. Cu un cuvânt tot ceea ce a

aparținut armatei au distrus, și toate elementele asupra care au fost alungate din mijlocul lor.

Voința tuturor Românilor era de a se guverna ei singuri, pe baza dreptului popoarelor de a dispune singure de soarta lor.

Pe baza acestui drept recunoscut de toate cărmuirile statelor, marele consiliu național român s'a hotărât să facă un pas decisiv și a cerut foarte energic guvernului maghiar din Buda-Pesta, ca principiul lui Wilson acceptat pretutindeni, să fie tradus în fapt. Următoarea telegramă a fost adresată guvernului maghiar :

Cătră guvernul consiliului național maghiar

Buda-Pesta

Deslănțuirea furtunoasă a evenimentelor ne-a produs convingerea, că în înțelesul dreptului de libera dispoziție a neamurilor, cât și spre scopul de a păstra liniștea publică, siguranța averii și a vieții, trebuie încă acuma să luăm puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de Români în Ardeal și Țara Ungurească. La ținutul acesta aparțin comitatele:

Torontal, Timis, Caras-Severin, Arad, Bihor, Sătmar, Maramurăs, Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dobâca, Sălaj, Cluj, Murăs-Turda, Turda-Arieș, Alba-Inferioară, Târnava-Mică, Târnava-Mare, Hunedoara, Sibiu, Brașov, Făgăraș, Trei-Scaune, Odorheiu și Ciuc, precum și părțile românești din comitatele Bichiș, Cianad și Ugocea.

Guvernul să adreseze națiunilor din Ungaria și Ardeal numaidecât un manifest în acest înțeles și să subordoneze potestății noastre toate instituțiunile, autoritățile și organele de stat, politice, administrative, judecătorești, de comunicație, școlare, bisericesti, financiare și militare aflate pe acest teritor. Tot atunci este a se sista pe același teritor orice alt imperiu. Pentru acest caz putem garanta ordinea publică, siguranța averii și a vieții. În cazul contrar am fi nevoiți să aducem prin proclamațiune la cunoștința poporului nostru, a țării și a lumii întregi, că exercitarea dreptului de liberă dispozițiune asupra sorții noastre ni s'a făcut imposibilă și astfel vom sista orice

împreună lucrare cu autoritățile publice, iar pentru evenimintele ee ar urma nu primim nici o răspundere și acea răspundere o transmitem integral asupra guvernului actual al consiliului național maghiar. E lucru firesc, ca față cu celelalte popoare aflătoare pe teritoriul de sub întrebare vom respecta din partea noastră principiile lui Wilson.

Modalitățile de predare a guvernării le va stabili o comisiune mixtă. Guvernuul îl vom constitui în Sibiu.

Răspunsul la această recercare a noastră îl așteptăm până la 12 Noembrie a. c. la orele 6 p. m.

Primind această energetică notificare, guvernul maghiar a hotărât să trimeată pe ministrul Jaszi la Arad, ca să ia contact cu consiliul național român.

Cu un tren special și împuternicit cu rezolvirea chestiunii naționalităților ministrul Oscar Jaszi întovărășit de o numeroasă suită sosește la Arad. Din suită făceau parte delegați ai consiliului național maghiar din Buda-Pesta, delegați ai consiliului național maghiar din Ardeal în frunte cu celebrul șovinist Dr. Apathy Istvan profesor universitar și delegați ai consiliului național nemțesc din Ardeal precum și câți-va consilieri ministeriali.

Luând contact cu membrii consiliului național român din Ardeal, ministrul Jaszi le-a comunicat, că pentru tratativele acestea s'au prezentat și delegați ai consiliului maghiar din Buda-Pesta și Ardeal și delegați ai consiliului național nemțesc din Ardeal.

În numele consiliului român D. V. Goldiș a declarat, că a adresat nota guvernului maghiar și ca atare de la guvernul maghiar așteaptă Românii răspunsul, și că nu sunt dispuși să stea de vorbă cu alte organe și în special refuză categoric de a sta de vorbă în chestii politice cu D-rul Apathy, reprezentantul lumii vechi, al imperialismului și partizanul opresiunii naționalităților.

Iu urma acestei declarațiuni ferme, reprezentanții consiliilor au luat parte la ședințe ca simplii auditori.

Înainte de ordinea de zi ia cuvântul D-l Ș. Pop, expunând situația creiată de revoluție, al cărei curs n'a fost pașnic, ci a produs în toată țara turburări, jăfuiți și spargerii. Cu prilejul restabilirii ordinii însă s'au comis violențe și acte de sălbătăcie numai în părțile locuite de Români.

Astfel în comuna Iosikafalva jandarmii au împușcat 40 de Români și pe urmă i-au ridicat pe cei vii și pe cei morți la un loc, i-au pus clae peste grămadă lângă o fabrică de scânduri și au dat foc făbricei. Când a sosit comisia mixtă pentru a ancheta, cadavrele tot mai ardeau. Ministrul Jaszi s'a îngrozit și a făgăduit, că va lua măsuri.

Începând discuțiunea asupra notei adresată de consiliul național român guvernului maghiar, ministrul Jaszi a declarat, că guvernul maghiar recunoaște poporului român din Ungaria și Transilvania dreptul de a dispune de propria sa soartă în sensul principiilor cuprinse în solia lui Wilson și că guvernul maghiar nu dorește altceva decât să trăiască în armonie perfectă cu Români și să formeze o uniune ca în republica elvețiană.

În fața acestor declarații, membrii prezenți din consiliul național român n'au voit să ia nici o hotărâre până ce nu va sosi și D-l I. Maniu.

Sosind D-l Maniu, după o scurtă consfătuire membrii consiliului național român au respins toate concesiunile făcute de guvernul maghiar, întrucât Români nu mai înțeleg să primească concesiuni, căci dreptul de a trăi cum voesc și a se organiza după cum doresc, le aparține lor, și ca atare consideră orice discuție pe această temă ca inutilă.

Discuțiile ce au mai urmat între D-nii Jaszi și

Maniu nu au mai putut da nici un rezultat și foile ungurești după aceasta au început o șarjă năprasnică contra Românilor, cari refuzau bunătățile oferite de Unguri.

Tratatativele odată rupte, au dat prilej Ungurilor, ca să-și reia obiceiurile trecutului și în fața acestor stări nenorocite, marele consiliu național a adresat prin ziarul Românu un apel „*Cătră popoarele lumii*“, în care arată, că Ungurii și acuma prin forța brutală se opun voinței Românilor, ca să dispună ei singuri de soarta lor. Cer sprijinul popoarelor lumii, întrucât Românii nu voesc, să se folosească de forța brutală și așteaptă cu desăvârșită încredere hotărârea, ce o va lua marele areopag al lumii.

Intransigența și simțul de demnitate al Românilor exaspera pe Unguri, cari numai pentru decor îmbrăcaseră haina împăciuirii, dar în realitate în sufletele lor clocotea ura cea mai înverșunată contra Românilor, pentru că nu voiau să conlucreze cu ei și pentru că vedeau bine, că voința nestrămutată a Românilor este, *întregirec neamului românesc*.

Jurnalele ungurești lăsau impresia fiarei închise în cușcă și samavolnicile și actele de brutalitate nu mai conteniau.

Marele consiliu național român din Ardeal a lansat cătră toți Românii din Ardeal, Ungaria și Banat un apel prin care îi invită, ca toate cercurile, instituțiile și societățile românești, să-și aleagă reprezentanți pentru ziua de 18 Noembrie st.v. 1918, și să fi trimeată la Alba Iulia, ca să decidă de soarta poporului român.

În Ardeal însă dorul de a se alipi cu o clipă mai de vreme de patria mamă, atinsese apogeul. Manifestații pentru *România Mare* se făceau la toate ocaziunile și în toate împrejurările și era foarte

firesc, ca aceste sentimente să le fie perfect de binecunoscute Ungurilor.

Marele consiliu național român din Arad, care reprezenta în mod real rezultanta forțelor și sentimentelor românești, știa deasemenea, că voința și dorința nestrămutată a poporului va fi înfăptuirea României mari prin unirea Ardealului cu Regatul român. În mod firesc în direcția aceasta a început pregătirile, căci la marea adunare națională toți Românii trebuiau să-și spună cuvântul lor, ori din ce organizație ar fi făcut parte și ca atare social democrații români nu puteau fi lăsați deoparte. Pe baza principiilor democratice largi și sincere, social democrații români au fost într'un gând cu toată suflarea românească.

Ungurii însă zi cu zi deveneau tot mai agresivi. Nelegiuirile lor se țineau lanț și o propagandă deșantată și fără scrupule au întreprins în întreaga țară. Manifeste pline de calomnii la adresa regatului nostru, la adresa scumpei noastre dinastii și a conducătorilor noștri se împrăștiau prin toate colțurile locuite de Români și erau duse chiar în casele oamenilor. Guvernul din Buda-Pesta a alcătuit o strașnică organizație, căreia i-a pus la dispoziție 30 de milioane de coroane pentru această propagandă. Toate organele administrative făceau parte din această organizație și partea hazlie era, că Ungurii nu știau, că Românii au alungat de prin comuni pe protopretori și pe notari și continuau a trimite pachete de manifeste pretorilor cu indicația ca să nu pregete nici cheltuelilor și nici ostenelei și să le împartă tuturor Românilor.

Prin trenuri agenții Ungurilor mișunau și unde vedeau un grup de Români în mijlocul lor se duceau spre a le spune, că de aici înainte traiul în Ungaria va fi ca în sânul lui Avram și să nu se lase

ademeniți Români de domnii lor, cari voesc să-unească cu regatul român, căci acolo vor fi jefuiți și nedreptățiți de ciocoi. Un număr oarecare de agenți înarmați cu sume mari de bani au fost trimiși în regat, ca să propage idei anarchice printre locuitori. Sperau, că prin astfel de mijloace vor putea produce perturbări în sufletele Românilor, sperau, că vor putea determina curente bolșevice și că din aceste stări turburi vor putea trage foloase.

Totul era însă în zadar și pregătirile Românilor se făceau cu toată seriozitatea pentru marea serbare națională. Câteva zile mai înainte de serbare s'au ales cu un entuziasm de nedescris în toate cercurile, delegații oficiali în număr de 1228 și aceștia aveau de fapt să spună la Alba Iulia care e voința nestrămutată a poporului român din Transilvania, Ungaria și Banat.

Măreța zi de 18 Noembrie st. v. era așteptată cu o vădită nerăbdare din partea tuturor.

Dar deodată zilele frumoase de până aci îmbrăcară o altă haină. Seninul cerului fu acoperit de nori, crivățul începu să bată și în ziua de 17 Noembrie în spre sară un viscol puternic se așternu.

Să părea că și natura favoriza acțiunea disperată a Ungurilor, cari după cum am spus, pe toate căile și prin toate mijloacele lucrau și luptau, ca marea serbare să nu ia proporții grandioase și unirea să nu fie rezultanta desăvârșită a voinței și dorinței tuturor Românilor.

Milioanele cheltuite cu propaganda le-ar fi dublat și le-ar fi triplat cu bucurie, numai un mic succes să fi întrevăzut. Voiau cu orice preț, ca numărul Românilor la Alba Iulia să nu fie mare, ca voci discordante să se audă și pentru aceasta ministrul Bartha chiar a trimis agenți cu pamflete la Alba

Iulia, dar spre nenorocul lor au fost prinși de garda românească chiar la scoborârea din tren și arestați. În cursul călătoriei spre Alba Iulia gărzile ungurești atacau trenurile tixite de Români și în stația Teiuș, la punerea trenului în mișcare, sălbaticii descendenți ai lui Atila au tras cu puștile și falnicul stegar din Agriș Ion Arion, care stetea în ușa vagonului cu drapelul în mână a căzut mort. Voinic ca un brad, tânăr și frumos Ion Arion a luptat 4 ani de zile pentru o patrie vitregă și pentru o cauză străină de neamul românesc și din toate luptele a scăpat teafăr. Gloanțele dușmanilor seculari l'au răpus în stația Teiuș. La Alba Iulia i s'a făcut o înmormântare națională și a fost trecut printre eroii neamului.

Viscolul să înțeția tot mai mult și Ungurii trebuie să fi fost foarte fericiți, căci aceasta era arma cea mai puternică, care ar fi putut să împiedice valurile de Români, să nu se îndrepte spre Alba Iulia.

Dar pentru neamul românesc obstacole nu mai erau.

Propaganda criminală a Ungurilor, milioanele cheltuite de ei și mai presus de aceasta viscolul puternic nu numai că n'au împiedicat pe Români de a se îndrepta în valuri nesfârșite spre Alba Iulia, dar nici nu i-au stingherit cel puțin, căci bravând totul spre cetatea istorică s'au dus, ca acolo să spună *urbi et orbi* voința neștrămutată a neamului românesc. Până și Bănățenii cu toate greutatețile făcute de armata sârbească s'au strecurat cum au putut și de la marea serbare n'au lipsit.

Cu durerea condensată în suflet reprezentanții foilor ungurești descriind, a doua zi după unire, marea serbării, cu multă melancolie spuneau:

„Până și socialiștii români ne-au părăsit“.

Ce importanță dădeau ei atitudinii socialiștilor noștri, dela sine se înțelege. Nici românii de prin

satele de dincolo de Tisa n'au lipsit dela sărbătoarea neamului și veniseră nu ca să se veselească, ci ca să se oțelească, cerând ca și satele lor românești să fie alipite de Regat.

În dimineața zilei de 18 Noembrie toți reprezentanții oficiali ai tuturor organizațiilor românești din Ardeal, Ungaria și Banat în Alba Iulia se aflau.

Dar în afară de aceștia, nația, mulțimea fără nume, valurile poporului neconținut, neconținut intrau prin toate părțile, în cetatea sfințită de Voivodul Mihai. Peste o sută de mii de Români, după aprecierile reprezentanților ziarelor ungurești, veniseră la serbarea neamului.

Bătrânii cu pletele cărunte vărsau lacrimi de bucurie și mărire aduceau Domnului, că i-a învrednicit să ajungă această zi. Bărbați în floare vârstei, flăcăi plini de viață, fete mândre în costume naționale, călăreți falnici ca'n povești, umpleau ulițele orașului, în care urma să se pecetluiască pentru vecie marele act.

Alba-Iulia avea în dimineața zilei de 18 Noembrie o înfățișare măreață. Viscolul încetase, seninul cerului era străbătut de primele raze ale soarelui, care făceau jocul milioanei de briliante pe zăpada ce îmbrăcase pământul ca o mantie albă de sărbătoare. Totul, dar absolut totul ne arăta, că ceva deosebit și mareț se va petrece.

În marea piață a orașului Alba-Iulia des de dimineață a început defilarea șirurilor nesfârșite de Români, veniți din toate unghiurile.

Îmbrăcați toți în frumosul și variatul port național, împodobiți cu cocarde și panglici tricolore, în rânduri de câte patru și în grupuri de câte 150-200, având fiecare grup drapelul înainte și cântând „Deșteaptă-te Române“, „Pe-al nostru steag“, „La arme“ și alte cântece naționale, defilau prin fața

localului, în care se aflau membrii marelui consiliu național. Fete și tinere femei toate împodobite cu camăși cu alțițe și cu drapelul în frunte defilau în grupuri aparte, cântând ca priveghitorile frumoasele versuri ale poetului ardelean Iosif.

Călăreți cu mândri cai împodobiți cu tricolor treceau falnici, lăsând impresia eroilor din poveștile neamului nostru. Rând pe rând spre Cetatea marelui Voivod se îndreptau, ca într'un gând și un suflet să înfăptuiască visul atâtor generații, care au luptat și s'au stins cu un dor neîmplinit.

În timpul acesta în vechiul locaș al bisericii gr. or. din Alba-Iulia P. S. Sa Părintele episcop Ion I. Papp secondat de frumosul cor condus de D. I. Popovici, laude aducea Domnului, că după atâta amar și jală, după atâtea dureri și chinuri, ne-a învrednicit să ajungem această zi fericită.

Zidurile bisericii răsunau de acordurile marșului legionarilor români.

P. S. Sa Părintele episcop al Caran-Sebeșului Dr. M. Cristea cu vocea sa sonoră citește rugăciuni de mulțămire către Dumnezeu, după care corul și toți credincioșii din biserică întonează imnul „Deșteaptă-te Române”. La cuvintele „murim mai bine în luptă”, mâinile tuturor se ridicară în sus, ca și când ar fi depus jurământul solemn. Serviciul divin se apropie de sfârșit și Părintele episcop al Aradului Ion I. Papp rostește formula de încheiere astfel :

„Cel ce a înviat din morți și a înviat și neamul românesc...”, celelalte cuvinte nu se mai aud, vocea arhierelui se stinse și a lăsat locul lacrimilor. Veneratul arhieriu plângea și împreună cu el toți cei din biserică plângeau. Ce grai omenesc și ce pană măiastră ar putea tălmăci lacrămile ce curgeau.

Alba-Iulia!, câte amintiri sguuitoare din trecutul neamului nostru ne leagă de tine!!

Tu ai fost capitala marelui principat ardelean, tu ai fost mai bine de un veac și capitala vieții bisericești a Românilor din Ardeal. Aici își aveau reședința vechii Vlădici, cari păstoriau modestele și măruntele sate românești, împrăștiate prin văile și munții nefericitului și mult încercatului Ardeal. În orașul acesta a intrat în fruntea nebiruitei salé armate marele Voivod Mihai, care a sfărâmat pentru o clipă granițele nefirești dintre neamul nostru. Aici, în cetatea de astăzi a întemeiat vestita mănăstire a Belgradului, ca loc de reședință pentru vlădiciei români din Ardeal.

În orașul acesta s'au tipărit în decursul veacului al XVII-lea o serie întreagă de cărți românești, vestind tuturora în graiul neamului, înțelepciunea, semn al credinței noastre românești. Și tot aici au fost batjocoriți, bătuți și schingiuiți Vlădiciei români Ilie Iorest și Sava Brancovici, pentru statornicia lor în credința strămoșească.

Între zidurile acestui oraș s'a ținut marea adunare din toamna anului 1700, în care preoțimea românească, nădăjduind desrobirea de sub jugul barbariei ungurești, s'a unit cu biserica Romei celei vechi.

Iar mai târziu când asupririle păgânești ale domnilor unguri amenințau să stingă și viața din noi și când întreg amarul suferințelor de veacuri a isbucnit ca o vijelie cotropitoare, tot această cetate a avut trista soartă, să vadă trupul sfâșiat în bucăți al lui Horea, Cloșca și Crișan, și tot între zidurile acestui oraș a închis ochii pentru vecie vestitul și blajinul vlădică George Maior, pe care sălbatica stăpânire ungurească l'a alungat de pe scaunul vlădicesc, pentru că a luptat pentru

drepturile credincioșilor săi Români. Bunul și viteazul rege al munților Avram Iancul, pentru ajutorul dat în vremuri de grea cumpănă, perfidei curți împărătești din Viena, drept răsplată, cu chinurile lui a sfințit cetatea Alba-Iulia ¹⁾.

Aceleași ziduri acum ca și atunci...

Au voit însă Ungurii, ca să alunge amintirea trecutului, așezând între zidurile acestei cetăți tot ceea ce înfățișează un caracter pur unguresc.

Acî se află somptuoasa reședință a nobilului episcop ungar Măjlath, care nevoind să vadă serbarea neamului nostru, a plecat la Budapesta, însă a făcut pregătiri pentru ospitalizarea prelaților noștri. Prelații noștri n'au voit însă să intre în cetate, decât numai în ziua serbării.

Tot acî se află vechea casină militară și casărmile, unde prin paza de zi și de noapte a honvezimii (armata ungurească), scut voiau să facă contra umbrelor martirilor neamului nostru, care nu numai că turburau mărețile visuri de hegemonie ale ungarilor, dar strigau și cereau răsbunare.

Și veacuri s'au scurs după veacuri și din umbra durerilor-condensate a ieșit ziua dreptății, ziua așteptată de moșii și strămoșii noștri timp de o mie de ani.

Această măreață și sfântă zi :

- „Cuprinde sufletele, dă codrilor grai
- „Și mișcă văzduhul în zare,
- „Răsună de larmă și luncă și plai
- „Tresare sub glie Voivodul Mihai
- „Se scoală și Ștefan cel Mare“.

E ziua biruinței neamului nostru și numai în Alba-Iulia putea fi sărbătorită.

1) Dr. Zenovie Păclișanu.

În marea sală a vechei casini militare, frumos împodobită cu brad, cu drapelele aliaților noștri și cu tricolorul român au intrat Prelații noștri, membri marelui consiliu național și cei 1228 de delegați oficiali. În loji erau doamnele române.

La o masă lungă așezată pe o tribună improvizată au luat loc prelații și membri marelui consiliu național. Sala și odăile de prin prejur erau tixite de lume. Bătrânul și veneratul domn, Gh. Popp. de Băsești, a avut curajul să vie dela moșia sa, să înfrunte toate greutățile călătoriei, să braveze viscolul și gerul și cu toți cei 84 de ani ai săi, a prezidat *Mărta Adunare Națională*.

Când veneratul președinte a proclamat adunarea deschisă, sala întreagă s'a cutremurat de strigăte: „*Trăiască România Mare!*“ „*Trăiască Regina Românilor*“, strigau doamnele din loji; „*Trăiască Regele, trăiască Dinastia, trăiască armata, trăiască Brătianu*; răspundeau miile de glasuri din sală. „*Trăiască puterile aliate*“, *Trăiască sora noastră Franța*, strigau ardelenii desrobiți.

Ochii tuturor erau înrouați de lacrimi, iar Doamnele din lojă, cu sufletele ce caracterizează pe femeile române din Ardeal, cu putere cereau *Unirea fără condițiuni*.

Fără condițiuni vrem Unirea cu România, repetau cele peste o mie de glasuri din sală și entuziasmul se transformase în delir. Se părea, că trăim pe altă lume și la un moment dat nu mai ne dedeam seama, dacă e vis sau realitate. Aveam senzația netă, că nu numai cei din sală și de prin camerele vecine, dar zidurile sălei, drapelele și întreaga cetate cere cu putere, fără condițiuni, Unirea Ardealului cu România.

În acele momente se părea că un huruit puternic și scurt a sguduit întreagă clădirea. Ultimele

lanțuri, cari mai țineau încătușată o parte a neamului nostru, s'au sfărîmat în clipele acelea și din piepturile dornice de viața libertății ieșeau strigătele puternice de: „*Trăiască neamul românesc, întregit și liberat din iobăgia milenară*“.

Căci robii muscalilor răpitori au fost Românii basarabeni și și-au rupt lanțurile; robii austriacilor perfizi au fost Românii bucovineni și au sfărîmat cătușele.

Iar robii organizației sociale și politice din România liberă s'au desrobit și ei, ei fără drepturi și fără de pământ, cari în țara grâului frumos și mult și a pădurilor bogate se stingeau de mizerie și de pelagră în bordee de robi.

La Mărășești și Mărăști, pe valea Cașinului și la Oituz, acolo au făcut ei sforțările supra-omenești, ca să apere pământul ce nu eră al lor și să străjuiască drepturile de care alții s'au bucurat. Acolo în morile de foc și în șiroaele de sânge, acolo în țipetele disperate și scrișniturile de dinți ale dușmanilor, acolo au sfărîmat ei lanțurile robiei economice și politice, căci acolo au înfrânt ei oligarhia hrăpăreață și fără de scrupule și tot acolo au dat lovitura cea dreaptă marei proprietăți latifundiare, care ținea în robie și întunec toată vloga poporului românesc.

Infrățiți-vă deci, scumpi țărani cu frații voștri din Basarabia, Bucovina și Ardeal și mână în mână lucrați pentru apărarea drepturilor voastre sfinte; uniți-vă cu aceia dintre fruntași, cari totdeauna au fost alătura de voi și au luptat pentru voi și înainte cu D-zeu. România Mare și frumoasă a voastră este, căci la Alba-Iulia s'a sfărîmat într'un sgomot asurzitor nu numai ultimul lanț al robiei din afară, dar s'a sfărîmat și cea din urmă verigă a lanțului robiei dinnăuntru.

Târziu de tot aprinsele suflete s'au mai potolit și primul cuvântător D. Șt. Cicio Popp cu glasul său puternic și impunător într'un splendid discurs a arătat suferințele neamului nostru atât în trecut cât și în cursul războiului actual.

P. S. Sa Episcopul M. Cristea își lăsă impresia că cetește sfânta și marea evanghelie a neamului românesc, iar malele luptător D. Iuliu Maniu cale solidă și frumoasă par'că pregătiă neamului românesc întregit.

Din colbul cronicelor scoate D. Vasile Goldiș drepturile Românilor pe pământul locuit de ei. Cu glas puternic, produs al durerii condensate, înfierăază nelegiuirile unguirilor și cu vorbe blânde de creștin iertător, face declarații solemne, că Românii pregătesc tuturor popoarelor conlocuitoare o nouă viață, viață de egală îndreptățire, înfrățire și dulce armonie în noua patrie, ce ia naștere. Inimosul luptător a cetit un istoric al neamului românesc și a supus aprobării largul program democratic în România liberă.

Cumpătatul, modestul și simpaticul socialist român D. Jumanca a fermecat și a uimit pe ascultători prin frumosul său discurs.

Sufletele noastre de Români, ne-au trimes pe noi social-democrații la Alba-Iuliu, ca să spunem lumii întregi, că cerem unirea cu patria mamă, că noi socialiștii români înțelegem, că *binele este acolo unde e patria* și nu înțelegem că, *patria e acolo, unde este binele* și că noi în România mare cu mari și largi drepturi democratice, înțelegem să luptăm pentru cauza celor mulți; așa a glăsuț reprezentul social-democrației române.

În cursul și în mijlocul discursurilor urările de „Trăiască Dinastia Română“, „Trăiasca Franța“,

Anglia, Italia și America nu mai conteneau. Apostolul Wilson a fost proslăvit.

În timpul acesta pe marele platou de lângă cetate, pe câmpia lui Horia peste o sută de mii de Români manifestau pentru *Unire*. De pe tribunele ridicate pe câmpie, cuvântătorii poporului, Domnii A. Vlad, părintele Roșianu, V. Macavei, Victor Bontescu, Silviu Dragomir și Grozda țineau înflăcărâte discursuri ocazionale.

Când P. S. Episcopii Cristea și Hossu apărură, mulțimea i-a înconjurat cu dragoste. Din cele patru părți ale tribunei Episcopul Cristea făcu istoricul acelei zile mari, iar Episcopul Hossu ceti proiectul de rezoluție al adunării delegaților.

Noii trimeși ai adunării delegaților Dr. Al. Vaidavoivod și socialistul Jumanca au fost primiți cu un entuziasm deosebit. Vorbirile D-lui Procopovici delegatul Bucovinei și al D-lui Pantilimon Halipa delegatul Basarabiei au lăsat cea mai duiosă impresie.

Entuziasmul din sală își avea ecoul său pe frumosul platou și urările comune, par-că spre cer se îndreptau, ca și A tot Puternicului Dumnezeu să-i anunțe voința Românilor și să-i ceară binecuvântarea.

Ce fatalități istorice îmi ziceam neconținut. Cum se răsbună nelegiuirile și cum triumfă dreptatea.

Pe marea poartă, prin care Mihai Bravul a intrat în cetate și care îi poartă și acuma numele, Maria Terezia, probabil ca să șteargă amintirea acelui moment, a ridicat de-asupra o grandioasă statuie tatălui ei. În zidurile dela poartă și acuma e celula în care au fost închiși martirii neamului nostru.

În sfânta zi de 18 Noembrie 1918, la intrarea membrilor marelui consiliu național prin poarta lui Mihai Bravu, bietul tată al Mariei Terezia ținea în mâinile lui de bronz falnicul drapel românesc, iar celula suferinței era împodobită cu tricolorul nostru.

Pe frumosul platou de lângă cetate este și acuma blestematul deal al furcilor, locul de sulpiciu al martirilor Horia și Cloșca. Pe acest platou și în apropiere de acest deal cele o sută de mii de glasuri românești rupeau lanțurile robiei milenarea și cereau întregirea neamului.

Acestea se petreceau în Alba-Iulia în neuitata zi de 18 Noembrie 1918, iar în restul Ardealului cei rămași pe acasă sărbătoreau și ei mărețul act al *Unirei*.

Sunetele clopotelor anunțau tuturor drept credincioșilor de prin toate satele, că cessul desrobirii a sunat, și în sfântul locaș îi chemau să vie, ca laude de mărire să aducă Domnului. Preoții cu sfânta Evanghelie ieșeau în ușa altarului, și riidcând-o în sus, cu glasul sonor cântau: „*Deșteaptă-te Române*“, căci în această măreață zi, aceasta era rugăciunea sfântă a neamului. După cum în dimineața Sf. Invieri preoții din ușa altaru'ui anunță drept credincioșilor că Cristos a înviat, tot așa acuma preoții anunțau Românilor, că unirea s'a făcut și își încheiau rugăciunea cu: „*Trăiască România Mare*“; „*Trăiască*“, răspundeau drept credincioșii.

Praznice se făceau în toate satele. Codrii răsunau de cântece de veselie, câmpiile păreau că au îmbrăcat haina albă de sărbătoare, păsările ciripeau în văzduh, copiii alergau în toate părțile, strigând, „*Trăiască România Mare*“. Țăranii și intelectualii se salutau cu aceste trei cuvinte, fetele și femeile la fel. Ceva feeric se petrecea în întreg

Ardealul și aveam impresia, că de pretutindeni se auzea acelaș strigăt de: „*Trăiască România Mare!*” „*Trăiască România Mare*” părea, că strigă bătrânele ziduri ale cetății Alba-Iulia, și aceleași trei cuvinte, păreau că se ridică spre cer și de pe blăstămatul deal al furcilor, iar prin văzduh triumfătoare treceau umbrele lui Horia, Cloșca și Crișan, ale lui Iancu, Axente și Bărnauț.

Membrii marelui consiliu național și-au depus mandatele lor înaintea măritei Adunări Naționale. Pentru a putea lucra, din adunarea națională s'a ales un comitet compus din 120 persoane. Acest comitet de fapt reprezintă de aici înainte toate organizațiile românești din Ardeal, Ungaria și Banat.

În ziua de 19 Noembrie st. v. 1918, marele comitet s'a întrunit în sala de ședințe a tribunalului și după ce mai întâi cu un entusiasm de nedescris a hotărât să trimeată M. S. Regelui Ferdinand o telegramă de omagiu, s'a ales un consiliu dirijent compus din 15 persoane și s'a hotărât ca acest consiliu să ia reședința în Sibiu.

O delegație compusă din P. S. Sa Episcopul M. Cristea, P. S. Sa Episcopul T. Hossu, Dr. A. Vaida și V. Goldiș a fost aleasă, ca să prezinte M. S. Regelui Românilor și guvernului din regat hotărârea luată la Alba-Iulia.

Veneratul președinte Gh. Popp de Băsești a prezidat și adunarea marelui comitet și după ce debaterile au luat sfârșit, ca un apostol al altor vremuri s'a sculat și cu vocea tremurândă astfel s'a adresat celor din sală :

Iubiți fii și nepoți! Mulțămesc bunului D-zeu, că m'a învrednicit să ajung această măreață zi.

Vă mulțămesc și vouă tuturor de sprijinul ce mi-l-ați dat în toate împrejurările. Și acuma că bunul Dumnezeu m'a învrednicit să trăesc cea mai mare zi din viața neamului nostru, acuma pot să glăsuiesc și eu ca profetul : Acum slobozește Doamne pe robul tău, stăpâne după cuvântul meu în pace că văzură ochii mei mântuirea ce ai adus o neamului meu...

...Și vocea bătrânului apostol întretăiată tot mai mult de suspine se stinse. Lacrămile îi curgeau din ochi lui înviorați de măreția momentului și plângând el, plângeau și cei din sală. Erau lacrămile curate ce curgeau din ochii, care au avut fericirea să vadă desrobirea neamului, erau lacrămile de bucurie pentru noul capitol, ce Românii îl înscriau în istoria lor.

Cu această scenă duioasă și înălțătoare s'a terminat întrunirea și ultimii reprezentanți cu nădejdea unor vremi de mai bine se reîntorceau la căminurile lor, ca și copiilor să le spună, că visul de demult al Românilor s'a împlinit și că din vultur, vultur naște, iar din stejar, stejar răsare.

A N E X E

Cuvântarea în rezumat a D-lui Dr. Ștefan C. Pop.

Onorată Adunare Națională!

Marele sfat național în ședința lui din 20 Noembrie a hotărât convocarea marelui adunări naționale a națiunii unite române din Transilvania, Ungaria și Banat. Ca locul cel mai potrivit am ales Alba-Iulie, acest Meca al neamului românesc, unde zac moaștele celor doi mari martiri naționali. Loc sfânt pentru întreaga națiune română. Loc udat de sfântul sânge al Martirilor Horia, Cloșca și Crișan.

Fraților! Nu cred să se afle cineva, care să aibă acum cuvintele potrivite, pentru a putea zugrăvi tabloul măreț, ce'l vedem în zilele de acum, nici să dea glas simțirilor de cari suntem cuprinși astăzi. Poate că în viitor cine-va mai chemat va spune toate câte le-am suferit până acum. Eu mă mărginesc acum să vă descriu, ce am îndurat în anii aceștia de războiu.

Când a izbucnit războiul, au plecat la războiu tineri și bătrâni. Nu au rămas acasă decât orfaai în jale și lacrimi. Iar noi nu știam ce se va întâmpla cu noi. S'a început războiul cu minciuni și s'a

continuat cu cea mai sfruntată minciună. Când soldații noștri au fost și ei viteji li s'a răspuns de către stăpânitorii noștri de până acum: „Cu ce vă făliți? Nu voi Români, ci numai armata maghiară a secerat victorie și glorie, iar voi sunteți trădători. Voi la-ți trimes în România pe Lucaciu și Goga. Voi a-ți sădit neîncrederea în tinerimea ungără“. Și așa au început pentru noi prigonirile și în părțile Banatului, și mai ales în părțile de către granița Română. Au fost declarați mii de români ca trădători și au fost închiși sau internați. Acesta a fost preludiul. Când mama noastră România (Mulțimea isbucnește în strigăte de „Trăiască România!“ Toți se scoală în picioare) bună și înțeleaptă pentru ai noștri, n'a mai putut suferi durerile fraților lor din Transilvania și Ungaria, și au luat arma în mână să ne salveze și să ne scoată din robia seculară, atunci a început Golgota neamului românesc. Să nu credeți, că nu suntem conștienți; că dăm partea leului scumpei noastre Români, care a adus jertfe mari, mult mai mari decât jertfele aduse de noi. Cu smerenie trebuie să ne închinăm înaintea factorilor conducători ai României, cari au venit în ajutorul nostru. Ce-am suferit noi în anii de războiu știți voi învățători și preoți, cari a-ți umplut temnițele Clujului blestemat. Știți voi marginășilor, cărora li s'a răpit averea, ca din avutul nostru să se acopere cheltuelile de războiu și voi văduvelor care a-ți pierdut bărbații, cari au luptat pentru o cauză străină. Neamul întreg știe de suferințele lui. Voi din România a-ți fost mândri de rolul vostru de eliberatori. Noi însă am trebuit să jucăm rolul tragic de robi și cel ce n'a ridicat pușca contra fratelui, a fost doborât de mitralierele maghiare. Nu există în istoria lumii, o tragedie mai mare, ca a neamului românesc. Am fost risi-

piți în toate părțile. Avem frați români în Serbia, în Valea-Timocului, în Basarabia, în Bucovina și aci în Ungaria și în Ardeal. Tragedia noastră a fost, că a trebuit să stea frate contra frate, față în față și să seucidă, la o poruncă diavolească. Ce sociolog, ce bărbat de stat ar mai putea pretinde dela acest neam, să mai sufere o repetare a acestei tragedii? (strigăte: Nu mai suferim așa ceva!) Frații din frumoasa Românie, au trebuit să sufere barberia puterilor centrale și au fost biruiți în mod vremelnic, aducând jertfe înzecite decât puterile mari aliate. Dar nici voi, nici ei nu deplâng hotărârea de atunci a lor, de a intra în războiu, căci aceastră hotărâre a lor ne-a dat acum prilej să serbăm unirea tuturor Românilor.

Momente senine au apărut pentru neamul românesc, când au intrat Statele Unite în războiu. (Strigăte: Trăiască Wilson!) A venit Wilson de a făcut legi noi pentru popoare. Din glasul lui Wilson am auzit pentru prima oară cuvântul de „Eliberare“ pentru popoarele oprimare. De câte ori aveau vre-o victorie puterile centrale, în parlamentul Ungar se făcea câte o lege nouă de umilire pentru Români, iar când le mergea rău, mai scriau câte o scrisoare la mitropoliții noștri. Dar bunul Dumnezeu, cate rânduește toate a voit, ca roata norocului să se întoarcă, căci nu de găaba 80 la sută din populația noastră se rugă zilnic lui Dumnezeu; „Doamne bate pe stăpâni noștri“, căci eră contra civilizații să învingă crima asupra virtuți. Tu Piave ai fost ce-l dintâi, care ai vestit înfrângerea puterilor centrale! Faptele minunate ale Ententei, glorioșii soldați francezi, (adunarea isbucnește în stigăte: Să trăiască Franța! împreună cu nobila Anglie (stiigăte: Trăiască Anglia! împreună cu sora dulce a noastră, Italia (aclamațiuni) și tinerile puteri al

Americei, care au adus steagul dreptății la învingere. Am simțit, că se cutremură ceva. Din nelișiștea dușmanilor noștri am observat deja la începutul anului, că se pregătesc vremuri epocale pentru neamul nostru. Ca o minune dumnezească s'a surpat alianța puterilor centrale.

Acest putregai, care s'a întemeiat pe minciună, tiranie și pe cele mai josnice interese personale.

Conducători partidului național român în timpuri grave și-au spus cuvântul în parlamentul Ungar. (Strigăte: Trăiască deputatul Vaida!).

Prin vorbirea deputatului Alex. Vaida, am adus la cunoștința lumii și asupra noastră și că voim să ne folosim de dreptul de a dispune de soarta noastră și odată pentru totdeauna să ne despărțim de națiunea maghiară. Am declarat, că nu recunoaștem parlamentul și guvernul maghiar și noi singuri voim să hotărâm de soarta noastră și să ne spunem cuvântul la conferința de pace.

Acest început al nostru a fost la 19 Octombrie st. n. După aceasta s'au perindat evenimente cu o sguuitoare iușeală. Tot ce mai așteptăm era: Să ne vie un glas lămurit și bun și pentru neamul nostru. Atunci fraților apăru salvatoarea veste a lui Lansing, care a făcut să trăsărim cu toți de bucurie, să plângem ca copii și să jucăm ca tinerii. Deci solia lui Lansing, ne vestea că președintele Statelor Unite conoaște jertfele mari aduse de România și recunoaște toate revindicările noastre drepte la unitatea noastră națională. (Strigăte: Trăiască Wilson!).

Unitatea aceasta ne-o asigură și ne-o apără cele zece milioane de baionete ale Antantei.

A urmat apoi o desvoltare logică a evenimentelor. Noi, cari am fost puși în fruntea domniilor voastre, am aflat momentul psihologic deci sosit,

ca să anunțăm pe dușmani, că noi pretindem, imperiul peste Ardeal și Banat și ținuturile locuite de români.

Credem că am fost mandatarii cinstiți ai voștri și că am făcut bine, ce am făcut (Strigăte: Așa este!). Dușmani noștri însă n'au voit să recunoască acest drept al nostru și când s'a văzut că valahul acesta oropsit nu se mulțumește cu câteva fărâmiturii au ridicat acuze, că noi înșelăm poporul (Strigăte: Minciuni!) că noi n'am comunicat bunățile ce ne oferea guvernul maghiar. Cu fruntea ridicată am mers un pas mai departe.

Am publicat, cunoscuta proclamație către popoarele lumii, în care am declarat, că nu mai voim să trăim împreună cu maghiari, că voim să formăm un Stat independent și să fim stăpâni pe destinele noastre și să fim una cu neamul românesc de pretutindeni. (Aplauze furtunoase).

Fraților! Cu acest manifest comitetul național român și-a împlinit datoria către națiunea s'a.

A spune mai mult, este datoria voastră, a reprezentanților poporului, cari v'ați adunat aici. (Strigăte însuflețite: *Unire vrem! Trăiască România Mare*:). Ținând cont de mandatul primit dela popor, venim acum să luăm cu toți hotărâri mari pentru neamul nostru. Poporul român este matur și cunoaște sublima lui chemare, în lumea nouă, civilizată și de aceia vă lăsăm pe voi să vă roștiți. (Strigăte viforoase: *Unire, Unire voim. O Românie unită și nedăspărțită*). Consiliul D-tră prin raportorul său, va face propunerile, până atuncea trebuie să împlinim aici, unele obligațiuni.

Noi să salutăm cu zmerenie pe reprezentanți poporului român din Ungarie, Transilvania și Banat, care formează acum această mândră adunare. Cu dragoste deosibită salut un reprezentant al Româ-

niei care nu voește să joace rol politic și de aceea nu voește să fie pomenit. Salut pe cei doi reprezentanți ai Basarabiei, cari s'au reîntors la patria mamă. Salut pe marele bărbal Pantelimon Halipa, vice-președintele sfatului național și pe Grigore Cazapciu. Salut pe reprezentantul Bucovinei, pe profesorul Nicu Procopovici. Bucovina a fost prima țară eliberată, care ne-a vestit, că pe lângă că voește să se unească cu România, voește să se unească și cu noi. Vine acum rândul vostru trădători de patrie! Vă salut ca reprezentanți ai corpului voluntarilor din Ardeal și Ungaria, cu sediul în Iași, voi care ați luptat alături de Antanta, Doctorul Deleu, Vasile Osvadă, părintele Imbronie, Roman Vasinca, Romulus Boka și Kövary Tiaran.

Eu mi am împlinit misiunea, rog acum pe raportorul comisiei de verificare să citească raportul.

Istoricul D-lui V. Goldiș.

Mărită Adunare Națională!

Zămislit din necesitatea imperiului roman de a-și așeză o sentinelă puternică în Carpații sud-ostici și coborîșurile lor împotriva semințiilor barbare dela Miazănoapte și Răsărit, cari amenințau cultura umană creiată prin geniul latin, neamul românesc dela început și până astăzi a îndurat soarta aspră rezervată oricărei sentinele credincioase: loviturile dușmane și statornica răbdare.

Bogată și fericită la început, Dacia romană în curând se face trecătoarea nesfârșitelor seminții, cari orbite de strălucirea de departe a Romei de aur se gonesc, întrecându-se spre fermecătoarele orașe ale împărăției. Lovită de putreziciunea ori-

cărui neam care se oprește cu cerbicie la un anumit fuștei pe scara civilizațiunii și năpădită în această slăbiciune de furnicarul noroadelor barbare, Roma sucombă.

Creangă tăiată de puternica tulpină, colonii lui Traian își adâncesc rădăcinile prin stânci și văi și roditoarele ogoare ale prejmuitoarelor câmpii.

Lipsiți de scutul împărăției și lăsați în grija propriilor puteri, acești orfani romanici acopăr trunchiul vechiu tracic și infiltrați de-o pătură groasă a blânzilor și visătorilor Slavi ei se făcură un singur neam, o singură limbă, o singură fire: neamul românesc.

Răsare o minune fără pereche în istoria lumii.

Lung șir de veacuri călcată în picioare de orde barbare, națiunea română își pierde unitatea de stat, se fărâmă prin văi sub dominațiuni răslețe și una de alta neatârnată, pierde încopcierea cu fluviul larg și luminos al istoriei mondiale, ca apa de ploaie în nisip par'că dispăre dela suprafața conștiinței umane. Dar când după optsprezece veacuri sufletul românesc se trezește din somnu-i de moarte și reînviè ca un soare luminos conștiința de neam, hotarele etnice ale acestui popor cu precizie aproape milimetrică sunt tot acelea, cari sunt desemnate pe harta istorică drept hotare ale Daciei lui Traian și Basarabeianul care își adapă calul în valurile întunecate ale Nistrului se înțelege desăvârșit la graiu cu Crișanul din apropierea blondelor ape ale Tisei. Sentinela romană a rămas credincioasă chemării sale, de a păzi geniul latinității și neîncetatei lovitori dușmane, ea a opus virtutea-i legendară: statornica răbdare.

După lungi veacuri de ascunziș așezându-se viscolii cotropitori, națiunea română reapare la lumina istoriei în chipul unor țărișoare răzimate de

Carpați și cu fețele spre Dunăre și Nistru, dar trunchiul cu rădăcinele în munții smulși odinioară dela eroicii Daci rămâne bătut de soarta rea și înlănțuit de un popor năpraznic la fire și pornit spre dominațiune fără cruțare. Fusesse cuib de vârtejuri locul, unde ne așezase Traian și svârcolirile spre fericire ale neamului nostru s'au lovit veacuri dearândul de nesațul hrăpitorilor dușmani, cari ne înconjurau de preutindeni.

Micile țărișoare cari se întemeiaseră prin viteji coborători din Maramurăș și Făgăraș, se lovira înainte de toate de cel mai crâncen dușman al oricărei comuniuni omenesti, zavistia și ura dintre frați. Nefericirea lor fu mărită prin inamici din afară : Unguri, Leși și Tătari. Se ridică în urmă semiluna și acum, Românii sunt sorțiți să-și apere cu sângele lor nu numai trupul și avutul, ci și sufletul și credința.

Scut s'au făcut culturai plăpânde ce începuse a încolți pe temeiurile învățăturilor lui Christos și prin jertfele lor fără seamăn întru apărarea progresului civilizațiunii umane față de concepția inferioară a mahomedanismului propagat principial cu mijloacele barbariei. Românii și-au făurit titlu neperitor și îndreptățire la recunoștința întregii omenimi. Nimic nu dovedește mai mult tăria credinței creștinești a sufletului acestui popor, decât faptul, că în numele luptei creștinătății în potruva păgânilor mai întâiu după răslățirea neamului prin soarta fatală s'a putut face pentru o clipă unirea lui în cetatea aceasta prin brațul puternic și geniul scânteetor al Viteazului Mihai.

Dar această unire de o clipă dispăru ca fulgerarea unei scânteii electrice și trupul neamului nostru se frânse iar în bucăți. Frații noștri de pe coborâșurile răsăritene ale Carpaților și din șesurile

hotărnicite prin Dunărea de jos și apele Nistrului îndurată suveranitatea turcească, suferiau prădăciunile Leșilor și Tătarilor, îngrășară cu sângele lor lifta blestemată din Fanar. Țara Cernăuților și mormântul lui Ștefan Cel Mare îl răpi hoțește pajura spurcată a Habsburgilor perfizi, dulcile câmpii ale Basarabiei le fură Muscalul tiran. Iar noi, cei ce rămăsesem la vatra străbună, în Ardeal și Țara Ungurească am fost dripiți de cea mai crâncenă soartă ce o poate avea un om în lume. Am fost lăntuiți într'o robie trupească, economică și sufletească, cum nu se mai pomenește în istoria întregă a omenirii. Incercarea disperată în 1784, de a scutura jugul, n'a avut rezultat și sfârșitul din acest oraș al țăranului Horia, așteaptă geniul literar, care să întruchipeze una dintre cele mai împovărătoare tragedii ale istoriei. Adevăr a grăit Simeon Bărnuți în epocalul său discurs rostit în catedrala Blajului în ziua cea mare din 1848 zicând: „Dacă nu-și poate închipui cineva greutatea, ce le sufereau Iudeii dela Faraoni, să se uite la Faraonii din Ardeal!“.

Veacuri dearândul poporul românesc, adevăratul și legitimul proprietar al pământului, ce fusese odată Dacia Romană, a fost socotit străin și sclav pe pământul său strămoșesc. Iar când după suferinți de secol din depărtatul Apus, de'a dulcea soră latină, care pășește înaintea ginților spre lumina desăvârșirii, a sosit și în munții neștrii duhul libertății, egalității și frațietății, când credeam să înviem la libertate prin întocmirile creiate de lumea nouă, vechii noștri oprimatori s'au înfrățit cu Împăratul, pe care ei îl detronase, cu împăratul. pentru care noi vărsasem sângele nostru cu credință și aceste două puteri ne-au robit din nou. Umbra îndurerată a regelui munților, a scumpului nostru lăncu, rămâne pentru veceie clasică dovadă, a le-

gendarilor ingratitudei habsburgice. Impotriva voinei noastre au unit Ardealul nostru cu Țara Ungurească și printr'un constituționalism fals și minciunos ne-au luat libertatea culturii, ne-au desființat politicește, bisericele noastre le-au aservit tendințelor de opresiune și ne-a făcut imposibil progresul economic, prin care am fi putut să ne apărăm împotriva năvălirii oardelor străine pe pământul părinților noștri.

Intr'acestea priveam cu iubire duioasă la frații noștri dela Răsărit, ce începuseră a se reculege din urgiile vremilor barbare. Resimțiră obârșia comună și la razele luminei primite dela Apus conștiința națională săvârși la 1859 unirea principatelor române sub bunul și luminatul Cuza-Vodă, iar sângele vărsat din nou cu atâta vitejie împotriva păgânilor la 1877 scutură și cele de pe urmă zale ale lanțului, care lega România de Constantinopol și la 10 Maiu 1881 Carol de Hohenzollern așează pe capul său coroana de rege al României libere și independente.

Noi însă ne făceam datoria de cetățeni ai Ungariei și supuși credincioși ai dinastiei de Habsburg-Lotharingia. Am crezut, că îndelunga noastră răbdare și credința noastră pentru patrie și tron în cele din urmă totuși va muia inimile celor puternici și ni se va oferi chiar în interesul monarhiei putința unei vieți naționale și condițiunile progresului cultural și economic. Așteptările noastre au fost zadarnice. Oprimarea se întetește. Oprimatorii mărturisesc acum pe față, că scopul lor este un stat unitar național maghiar și că, prin urmare, noi naționalicește trebuie să ne desființăm. A pornit opera de extirpare și războiul mondial, care acum s'a sfârșit, în gândul opresorilor noștri a avut chemarea să încoroneze opul. Sute de mii de Români

și-au vărsat și acum sângele lor pentru patrie și tron, iară patria și tronul au târât în urgia internării pe părinții și frații acestor luptători; patria și tronul au decretat moartea școalei românești, au trimis sbirii lor în adunările noastre bisericești, au pregătit proiectele pentru nimicirea noastră polică, au început ruina noastră economică, au aruncat în temniți zeci de mii de Români, ni-au sugrumat libertatea presei și a cuvântului, patria și tronul s'au conjurat împotriva noastră și ne pregăteau mormântul.

Dar zadarnică este lupta omenească împotriva adevărului și a dreptății. Legea tainică a firii cu necesitate de fier îndrumă întâmplările omenești pe cărarea civilizațiunii, ce duce spre desăvârșire. Omenirea instinctiv urmează acestei legi. Ea a ajuns la recunoașterea necesității de a sintetiza libertatea individuală și libertatea națională într'o unire superioară a societății omenești. Sinteza aceasta e condiționată însă de desăvârșirea celor două libertăți: individuală și națională. Dacă însă aproape în toate statele civilizate libertatea individuală este desăvârșită ori pe calea desăvârșirii, în unele dintre acestea state libertatea națională era încătușată. Războiul mondial s'a făcut pentru descătușarea acestei libertăți. Națiunile trebuie să fie libere, ca astfel între egale drepturi și condițiuni să poată încheia cea mare unire a popoarelor, care va fi chemată să reprezinte o concepțiune superioară pe scara civilizațiunii și să sporească astfel fericirea omenească pe pământ. Toate capetele luminate ale Apusului au mărturisit crezul lor: războiul acesta este războiul pentru liberarea națiunilor, nu de dragul acestor națiuni, ci pentru interesul lumii, pentru interesul omenimii, care numai în chipul acesta e capabilă a păși un pas îna-

inte pe calea fericirii sale. Ideile acestea le-a copt istoria și apostolul care le vestește, este Wilson. Pentru învingerea acestor idei au intrat în luptă puterile aliate ale Apusului. Românii de pretutindeni s'au alăturat acestor puteri, noi cu sufletul, frații liberi cu armele. Românii și-au făcut și de data asta datoria lor de sentinelă a civilizațiunii în potriva brutalității.

Națiunile trebuiesc liberate. Intre aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria și Transilvania. Dreptul națiunii române de a fi liberă îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar scăpată odată din robie, ea — *aleargă în brațele dulcii sale mame*. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Liberarea acestei națiuni înseamnă: — unirea ei cu Țara-Românească. Bucățirea poporului românesc n'a fost urmarea vre-unei legi economice, în care terminologie se ascunde minciuna. Dimpotrivă, teritoriul dintre Nistru, Tisa și Dunăre constituie cea mai ideală unitate economică, aproape autarhie. Bucățirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă barbaria — unirea tuturor Românilor într'un singur stat este cea mai firească pretenziune a civilizațiunii. Teritoriile locuite de Români dela descălecarea lui Traian și până astăzi au fost teritorii românești. Nu există putere de a suci logica până acolo, ca invadările elementelor străine dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere a statului cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii. Așa ceva ar fi sancționarea crimei și ar constitui o pălmuire a civilizațiunii, care principial nu admite substituirea dreptului prin brutalitate. După drept și dreptate Românii din Ungaria și Transilvania

dimpreună cu toate teritoriile locuite de dânșii trebuie să fie uniți cu Regatul-Român.

După cum însă cea dintâiu reunire de o clipă a elementului românesc la marginile dela răsărit ale lumii civilizate s'a făcut prin sabia lui Mihaiu în numele unui principiu superior celui ce năvălise asupra Europei și care acum în zilele acestea spre ușurarea tuturor inimilor, cari bat pentru lumină și libertate, sucombă cu desăvârșire, tot așa această nouă unire de acum a tuturor Românilor, care de data asta va fi integrală și pentru eternitate, se face prin strălucita învingere a armelor purtate pentru civilizațiune în numele unei concepții de viață superioară lumii ce se prăbușește. Este principiul libertății adevărate a tuturor neamurilor și cel al egalității condițiunilor de viață pentru fiecare individ al oricărei națiuni și este principiul întovărășirii tuturor națiunilor libere într'o comuniune internațională spre a împiedeca nedreptatea și a scuti pe cei mari și mici deopotrivă.

Unirea tuturor Românilor într'un singur stat numai atunci va fi statornică și garantată prin istoria mai departe a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a vieții, prin duhul vremurilor noi, Această nouă concepție a civilizațiunii ne va inspira datoria să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinților și ca urmare va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitori pe pământul românesc aceleași drepturi și aceleași datorinți. Civilizațiunea care ne-a eliberat, pretinde dela noi respectul pentru dânsa și ne obligă să prăbușim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorim ca fundament al acestui stat munca și răsplata ei integrală.

Înainteșii noștri pe Câmpul Libertății în 1848 au hotărît așa : „Națiunea română depune jurământ de credință către Împăratul, către patrie și către națiunea română“. Împăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat, și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc ne poate mântui. Să jurăm credință de aci înainte numai națiunii române, dar totatunci să jurăm credință tare civilizațiunii umane. Câtă vreme vom păstra aceste credinți, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor.

La lumina celor expuse până aci, din încredințarea și în numele marelui sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania rog Mărita Adunare Națională să binevoiască a primi și enunța ca ale sale următoarele hotărîri:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Moțiunea Unirii votată de Adunarea Națională din Alba-Iulia

I. Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noembrie (1 Dec.) 1918, decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii, cu România. Adunarea națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Bănatul cuprins între râurile Murăș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. Legătura cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea Națională proclamă următoarele :

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său, și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Voțul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe în vârstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desăvârșită libertate de presă, asociare și întrunire, libera propagandă a tuturor gândirilor omenești.

5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților în special proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființând fidecomisele și în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, se va da posibilitate țăranului să-și creieze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atât, cât să poată munci el și familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare, e pe de o parte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potențarea producției.

6. Muncitorimei industriale i-se asigură aceleași drepturi și avantagii, cari sunt legiferate în actele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței sale ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiu-

nile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare, și uniți cu țara mamă România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până aci în monarhia Austro-Ungară, anume națiunile : cehoslovacă, austro-germană, jugoslavă, polonă și rutenă, și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștință tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea Națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea Națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale tuturor puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru războiu, au scăpat civilizațiunea de ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor Națiunii Române din Transilvania, Bănat și Țara Ungurească, Adunarea Națională hotărăște instituirea unui mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii, și să ia toate dispozițiunile, pe cari le află necesare în interesul națiunii.

Incheiând, talmăcesc dorința de veacuri a celor 14 milioane de Români strigând : „Trăiască România Mare!“

Vasile Goldiș.

Cătră Maiestatea Sa Regele FERDINAND I.

Adunarea Națională a Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, ținută în Alba-Iulia, glorioasa cetate a lui Mihaiu Viteazul, a decretat într'un elan de entusiasm fără margini, cu unanimitate Unirea teritoriilor sale cu Regatul României. Vestindu-vă hotărârea aceasta, care încoronează aspirațiile de veacuri ale Neamului Românesc, rugăm pe Maiestatea Voastră să primiți omagiile ce venim a-le exprima cu profunda supunere.

Trăiască Maiestatea Sa Regele Nostru Ferdinand I.

Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria.

Trăiască Augusta Lor Familie.

Trăiască Româniă Mare.

Dat în Alba-Iulia la 19 Noembrie / 2 Decembrie / 1918.

George Pop de Băsești
președinte

Voci de presă

despre adunarea dela Alba-Iulia.

(După ziarul Românul).

Măreța adunare dela Alba-Iulia s'a terminat, cuvântul mare al unirii tuturor Români'or s'a spus. Și noi, Românii, suntem deplin mulțumiți cu cele ce s'au făcut și cum s'au făcut.

Firește, despre Maghiari nu se poate spune acelaș lucru, deși la Alba-Iulia s'a stabilit programul democrației celei mai largi și a libertății depline.

Ziarele maghiare comentează viu adunarea dela Alba-Iulia. Știau, că acolo se va decreta unirea cu România, și totuș acum nu-și pot suprima mișrarea.

Maghiarii—așa se vede — nădăjduiau în ceva : că lucrul nu va merge neted, pentrucă socialiștii români nu se vor învoi la unirea cu România. Dar speranța a fost zadarnică.

Acum nu le mai rămâne decât să constate că alipirea la România s'a decretat cu unanimitate și însuflețirea cea mai mare și că adunarea într'adevăr a fost impozantă și cei 100 de mii de Români adunați au fost de minune disciplinați.

Paharul, pe care trebuie să-l bea acum Maghiarii, e amar, de aceea presa îi mângăie. Hotărârea dela Alba-Iulia încă nu înseamnă unirea cu România, pentrucă cuvântul din urmă revine conferinței de pace. Cluj / Central University Library Cluj

Și ei așteaptă linișțiți și cu încredere acest cuvânt, pentrucă în teritoriul revindecăt de Români sunt în majoritate covârșitoare Maghiarii Sașii și Săcuii.

Au deplină încredere, pentrucă Ungaria e țară democratică, nu ca România lui Ferdinand de Hohenzollern și a boierilor săi. In paranteză să spunem România „batjocorită“ de Maghiari, își face datoria. Regele Ferdinand a împărțit țăranelor două milioane hectare de pământ (ca la 5 milioane jugere) pe când republica maghiară promite numai împărțirea pământului.

E caracteristic, că ziarele cari cântă osana democrației maghiare — operează cu datele statistice făurite de regimul vechiu, pe care și Maghiarii-l țiu de cel mai păcătos. Datele acelea sunt ficțiuni, sunt născociri sc scrupul de-a arăta supe-

rioritatea numerică a Maghiarilor, care însă este numai pe hârtie, în biroul statistic.

Ziarele maghiare, cred că conferința de pace va da dreptate Maghiarilor. Dacă însă s'ar întâmpla contrariul, ei nu se vor lăsa, până când va mai trăi un pui de Maghiar.

Curioasă idee despre dreptate! Dreptatea trebuie să fie pe partea Maghiarilor din motivul simplu, că o mie de ani s'au obișnuit așa, că numai a lor poate fi dreptatea.

Unele ziare scriu cu resemnare; știu că Ardealul și celelalte părți locuite de Români sunt pierdute.

Világ.

Adușarea dela Alba-Iulia a declarat, că națiunea română din Ungaria vrea să se unească cu România. În teritoriul, în privința căruia s'a adus hotărîrea aceasta sunt mai mulți Maghiari, Sași, Nemți și Sârbi decât Români. Așa dar România-Mare însemnează, că câteva milioane de Maghiari, mai multe sute de mii de Nemți, mulți și multe mii de Sârbi și Ruteni, ajung sub stăpânire străină. Ciocnirea șovinismului s'a întâmplat deja în Alba-Iulia. S'a văzut, că la Banat reflectează nu numai imperialismul român, ci și cel sârbesc... Problema naționalităților o poate rezolvi numai democrația. Noi suntem obiectivi și recunoaștem că la Alba-Iulia au adus și hotărîri în spirit democratic. Se promite tuturor locuitorilor României-Mari libertate deplină, drept electoral egal, reformă agrară radicală, alianța popoarelor. Suntem însă curioși că România-Mare a lui Ferdinand de Hohenzollern, care se razimă pe boieri și pe baicnetele unor generali, se gândește sincer și serios la aducerea reformelor democratice. Ne interesează mult

și aceea, că Românii din Ungaria cred serios, că oligarhia cea mai rușinoasă din Europa se va schimba în democrația lui Wilson... Poporul român din Ungaria chiar la aceștia (la boieri și Ferdinand) caută democrația?

Ii doare tare, că adunarea nu a salutat pe Maghiari din prilejul eliberării lor, deși domnia de clasă a lui Tisza a oprimat în același chip și pe Maghiari, ca pe Românii din Ungaria. Adunarea națională nu a fost în drept să pretindă administrația și stăpânirea deplină peste 26 de comitate, pentru că dreptul acesta — conform contractului de armistițiu — revine statului maghiar,

Cuvântul decisiv asupra hotărârei dela Alba-Iulia se va spune în conferința de pace și noi mergem cu suflet liniștit și conștiința curată în fața judecății lumii, ca să se spună unde este mai mare garanță pentru democrația adevărată, pentru împlinirea cinstită a principiilor lui Wilson, în Ungaria sau în regatul de boieri alui Ferdinand de Hohenzollern.

În privința hotărârii nu avem nici o îndoială.

Az. Est.

La Alba-Iulia adunarea Națională a Românilor a spus, că Românii din Ardeal și Ungaria se desfac de Ungaria și se unesc cu regatul român fără condiții.

Cu durere luăm la cunoștință această hotărâre. Românii încep să facă uz de violență: folosindu-se de situația noastră că suntem nearmați și încrezându-se în puterea Antantei, vreau să-și clădească statul prin silă.

Fiind cu mâinele legate putem ridica numai cuvântul nostru de protestare împotriva călcării

de drept și silei ce se pregătește. Dar oricare ar fi deciziunea Antantei, hotărârea conferinței de pace, un lucru e sigur, nu ne vom împăca cu aceea, ca să ia dela noi ceva, ce numai al nostru poate fi: pământul maghiar și teritoriul locuit în majoritate covârșitoare de Maghiari.

Pământul răpit va fi în veci cuibul iredentismului maghiar și aranjarea Europei în felul acesta nu va aduce liniștea popoarelor, ci va aduce noi încurcături, primejdii și noi lupte între naționalități. În apus adoarme ideea de revanșă, dar în Ardeal hotărârea aceasta o va ținea trează și nu se va potoli câtă vreme va trăi un Maghiar în țară.

Arađi Hirłapi.

Maghiarii au așteptat cu respirația oprită, ce va hotărâ Duminecă adunarea națională română convocată la Alba-Iulia. S'au lătit vești contradicătoare despre alipirea la România și Ardealul spera, că socialiștii vor putea opri crearea României Mari și ajungerea sub stăpânire românească a multor milioane de Maghiari. Durere, n'a fost așa, pentru că conducerea consiliului național român a câștigat și sentimentele socialiștilor pentru tendințele ei de a înfăptui imperial. Noi, ziariștii maghiari, am petrecut în dureri letargice acele ore de plumb create de păcatele trecutului, în care adunarea națională a declarat cu însuflețirea până la extaz unirea necondiționată cu România.

...Toate semnele dovedesc, că soarta tristă a Ardealului s'a pecetluit în adunarea de ieri.

Arađi Kőziőny.

...Era de prevăzut, că hotărârile adunării naționale din Alba-Iulia vor avea răsunet la Maghia-

rii aspru loviți de mâna sortii și iată Târgul. Mu-
rășului strigă de durere, iar comitatele dela mia-
zăzi protestează contra faptului, să fie rupte din
trupul Țării ungurești.

Arad és Vidéke.

Românii au hotărât asupra sortii lor în Alba-
Iulia. Stăm din partea lor în fața faptelor împli-
nite, asemenea și din partea noastră. Ei vor să
se desfacă de Țara ungurească, noi ținem cu tă-
rie la integritatea teritorială, dar mai ales ținem
la Ardeal. Că ce înseamnă în realitate concluzul
din Alba-Iulia, nu s'a decis definitiv în Alba-Iulia,
ci se va decide în conferința de pace. Orice dis-
poziții, ce s'ar lua până la conferința de pace fără
a se ținea seamă de condițiile de armistițiu, sunt
numai niște provocări îndreptate împotriva ordi-
nei, păcii, liniștei și siguranței publice.

Prin urmare, până când Românii rămân în ca-
drelor declarației lor, n'avem motiv să alarmăm
lumea, în clipa însă când Românii din Ardeal ar
terroriza pe ardelenii neromâni și ar încerca să ia
cu forța sub imperiul lor ținuturi, comune, orașe
și comitate, în cari n'au majoritate absolută; nu
vom mai putea privi cu mâinele în sân evenimen-
tele.

Românii n'au drept să închirieze pentru ei drep-
tul de dispoziție, acesta aparține și Maghiarilor și
Nemților deopotrivă, iar Maghiarii din Ardel tre-
buie să dovedească, că țin la acest drept, chiar și
atunci, când Românii i-ar sili să se folosească de
mijloace cari sunt în defavorul înțelegerii pasnice...
Conducătorii Românilor continuă un joc primej-
dios cu politica poporului... Aceia vorbesc de
martiraj, cari acasă s'au bucurat de cea mai largă
libertate și au făcut nenumărate declarații de

loialitate. Acum tot aceștia fac pe apostolii și joacă de ceea parte.

Trăim vremuri grele și aceste vremuri cer Maghiarilor nu numai inerție umilitoare, ci vigurositate și răspuns deschis, bărbătesc, unguresc.

Și peste toate liniște! Concluzul adunării naționale române e numai o aspirație, care se va pune în desbatere la forul competent. La aceste debateri vom fi și noi de față și noi avem și alte drepturi față de țara noastră, decât răstălmăcirea principiilor wilsoniane, aspirații nerăsturnate și hămiseală de țară.

Aradi Uiság.

...In fața deprimării de-o clipă trebuie să accentuăm ceea ce am scris de multe ori: Antanta n'are interes să creieze o nouă chestie balcanică, un iredentism maghiar, pentru că pământul luat dela noi ar fi o vecinică spuză pentru iredenta maghiară și o astfel de alcătuire a Europei ar fi creierea nu a păcii popoarelor, ci a unor noi încurcături, primejdii, lupte naționale. In apus a doarme principiul revanșei, ci s'ar deștepta cu îndoită vehemență în Ardeal, pentru că Maghiarii nu se vor putea nicicând împăca cu faptul, ca să se alăture României un teritor, unde față de 2,000.000 Români trăiesc 3,500.000 Maghiari, Săcui, Șvabi și Sași. Trebuie să avem credință neclintită în hotărârea dreaptă a conferinței de pace, care nu va putea sancționa hotărârea dela Alba-Iulia.

Câteva date statistice.

No.	PROVINCIILE	Suprafata In km. ²	Populatia	No. lo- cutorilor la km. ²	N U M E R I			Numarul locuitorilor		Lungimea căilor ferate In km.
					jude- țelor	oraje- lor	comu- nelor	In com. urbane	In com. rurale	
1	Transilvania	57.804	2.687.367	46. ^a	15	28	2.324	345.850	2.332.517	2.263
2	Banatul	29.523	1.582.133	55. ^a	3	8	792	212.875	1.369.258	1.960
3	Crisana	39.683	2.681.595	67. ^a	9	16	1.184	524.694	2.156.901	2.517
4	Maramurș	10.683	608.039	56. ^a	3	5	463	89.639	518.400	828
		136.693	2.559.134	57. ^a	30	57	4.763	1.173.658	6.377.076	7.568
1	Bucovina	10.442	801.098	76. ^a	1	10	326	164.826	636.272	950
1	Basarabia	44.422	2.588.400	58. ^a	8	12	1946	350.700	2.237.700	865
1	România veche	137.403	7.771.341	56. ^a	34	77	2691	1.399.743	5.371.598	3532
	România Mare	329.460	18.719.766	62. ^a	73	156	9.726	3.088.327	15.622.646	12.308

V. Popa și Istrate

Bibl. Univ. Cluj
Nr. 1923